

Fund af 25 bladlusarter nye for Danmark (Homoptera: Aphidoidea)

OLE E. HEIE

Heie, O. E.: Records of 25 aphid species new to Denmark (Homoptera: Aphidoidea). Ent. Meddr 49: 133–137. Copenhagen, Denmark 1982. ISSN 0013-8851

The distribution, data of material found in Denmark, and biological notes are given for 25 aphid species new to Denmark. Another three species recorded as subspecies in Heie: "A list of Danish aphids" (Ent. Meddr 29–38, 1960–1970), viz. *Aphis sarothamni*, *Brachycaudus schwartzi*, and *B. tragopogonis*, shall be added to the list, whereas *Aphis crepidis* shall be deleted. Including *Anoecia zirnitsi*, *Pemphigus fuscicornis*, and *Geoica setulosa*, recorded from Denmark for the first time in Fauna ent. scand. 9 (O. E. Heie, 1980), the number of species known from Denmark is now 434.

Ole E. Heie, Biologisk Institut, Danmarks Lærerhøjskole, Emdrupvej 101, DK-2400 København NV.

Hidtil er der publiceret om fund af 407 arter af bladlus i Danmark (Heie, 1960–70, 1972, 1973, 1976, 1980; Heie, Philipsen & Taylor, 1981). Tre af dem er registreret i Fauna entomologica scandinavica vol. 9 (Heie, 1980) uden bemærkning om, at de er nye for faunaen. Det drejer sig om *Anoecia zirnitsi* Mordvilko, 1931 (nr. 13, ville få nr. 293a i den rækkefølge, der er anvendt i Heie, 1960–70), *Geoica setulosa* (Passerini, 1860) (nr. 49, 318a) og *Pemphigus fuscicornis* (Koch, 1857) (nr. 39, 313a).

Nedenfor gives funddata for yderligere 25 arter. Arterne er anført i alfabetisk rækkefølge med angivelse af geografisk udbredelse, data for danske fund og biologiske forhold af interesse, først og fremmest værtplante forhold. Hvor findereens navn ikke er angivet, er denne forfatteren. Numrene i parentes bag artsnavnene viser, hvor de hører hjemme i den liste over danske bladlus, som tidligere er bragt i Entomologiske Meddelelser (Heie, 1960–70).

Hertil kommer tre arter, som før har været opfattet som underarter: *Aphis sarothamni* Fransen, 1928 (i Heie, 1969a behandlet som underart af *A. cytisorum*, nr. 150), *Brachycaudus (Appelia) schwartzi* (Börner, 1931) og *B. (Appelia) tragopogonis* (Kaltenbach, 1843) (de to sidste er i Heie, 1967, behandlet som underarter af *B. prunicola*, nr. 126). Til gengæld skal *Aphis crepidis* (Börner, 1940) (Heie, 1969a, nr. 149) slettes af listen. Dermed er antallet af registrerede danske arter oppe

på 434. Til sammenligning kan anføres, at der i Storbritannien er fundet 535 arter og i det sydligste Sverige, dvs. Skåne, Halland, Blekinge, Småland og Öland, 460 arter.

Der rettes en tak til Carlsbergfondet, som har ydet støtte til arbejdet, samt til Naturhistorisk Museum, Århus, Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole, København, og Rothamsted Insect Survey, Harpenden.

Adelges (Cholodkovskya) viridana (Cholodkovsky, 1896) (326a)

Europa, bl. a. Sverige, og Asien.

EJ: Fusingø, 24.vi.40 (M. Thomsen det.; Bejer in litt.); Kjellerup, 1.viii.59 (angivet som *A. laricis* Vallot i Heie 1970b); Bryrup, 20.vi.78. WJ: Nørre Feldborg Plantage, 31.viii.72; Sunds, 1.viii.78. NEJ: Åbybro, 20.vii.72; Blokhus, 28.vi.74. F: Ravnholt Skov, 28.vi.73. Alle på lærk.

Arten har lærk (*Larix europaeus*) som eneste værtplante, danner altså ikke som mange andre *Adelges*-arter ananasgaller på gran. Nogle af de sidstnævnte har værtskifte fra gran til lærk, men *A. viridana* synes at være langt den almindeligste art på lærk her i landet. Den er anholocyklisk; alle generationer består altså af partenogeniske hunner.

Amphorophora idaei (Börner, 1939) (55c)

Europa, bl. a. Sverige, Norge og Finland.

Vidt udbredt på hindbær (*Rubus idaeus*) i Danmark: SJ, EJ, WJ, NWJ, NEJ, F, NEZ, B.

I listen over danske arter (Heie, 1962) er den slået sammen med *A. rubi* (Kalt.) (nr. 56), som imidlertid lever på andre *Rubus*-arter, især brombær (*R. fruticosus*). Blackman, Eastop & Hills (1977) fastslog cytologiske og morfologiske forskelle mellem bladlusene på brombær og hindbær og bekræftede derved Börner's påstand om, at der er tale om to arter i stedet for én. Begge er almindelige her i landet.

Anoecia nemoralis Börner, 1950 (291a)
Europa, bl. a. Sverige.

F: Fåborg, enårig rapgræs (*Poa annua*), 19.viii.72.

Den lever på rødder af mange slags græsser og har værtskifte med kornel (*Cornus*). Overvintring som æg på kornel er dog ikke så almindelig som overvintring som jomfruhunner på græsrødder i myretuer.

Aphis comari Prior & Stroyan, 1977 (142a)
England, Polen, Finland, Sverige, Danmark.

NEZ: Luknam ved Furesøen, kragefod (*Comarum palustre*), 16.viii.58.

Dette materiale er i listen over danske arter medtaget under fund af *A. tormentillae* Pass. (Heie, 1969a, nr. 182), som indtil 1977 antoges at have to værtplanter, tormentil (*Potentilla erecta*) og kragefod. Prior & Stroyan (1977) fandt morfologiske forskelle mellem bladlusene på de to planter, bl. a. med hensyn til caudas længde i forhold til længden af snabelens endeled, og mens hannerne af *A. tormentillae* har fuldt udviklede vinger, har *A. comari*'s hanner rudimentære vinger eller mangler dem helt.

Aphis janischi (Börner, 1940) (164a)
Tyskland, Polen, Østrig, Finland, Sverige, Danmark.

SZ: Nyråd ved Vordingborg, kåltidse (*Cirsium oleraceum*), 19.viii.77.

Den har kåltidse som eneste vært. Det er en sort bladlus, som afviger fra *A. fabae* (bedebladlusen) og *A. podagrariae* (på skvalderkål) ved ikke blot at have veludviklede marginaltuberkler på abdominalsegmenterne I og VII, men også på de mellemliggende segmenter.

Aphis longirostrata Hille Ris Lambers, 1966 (166a)
Europa, bl. a. Sverige.

WJ: Skallingen, 28.vii.80. NWJ: Pinen ved Glyngøre, Salling, 19.viii.78; Legind Bjerge, Mors, 12.viii.79. Alle fund på strandvejbred (*Plantago maritima*).

Den lever i kolonier på de blege basale dele af blade af strandvejbred i myretuer.

Aphis serpylli Koch, 1854 (179a)
Europa, bl. a. Sverige, Centralasien.

WJ: Vejers, timian (*Thymus serpyllus*), 3.viii.78 (kun en enkelt vinget hun).

Arten er holocyklisk og har ikke værtskifte. Værtplanten er timian.

Aphis spiraephaga F. P. Müller, 1961 (179b)
Europa, Nord- og Sydvest-Asien.

EJ: Bording, 23.vii.76. NEJ: Kås, Vendsyssel, 9.vii.76. Begge steder på *Spiraea vanhouttei* i hække.

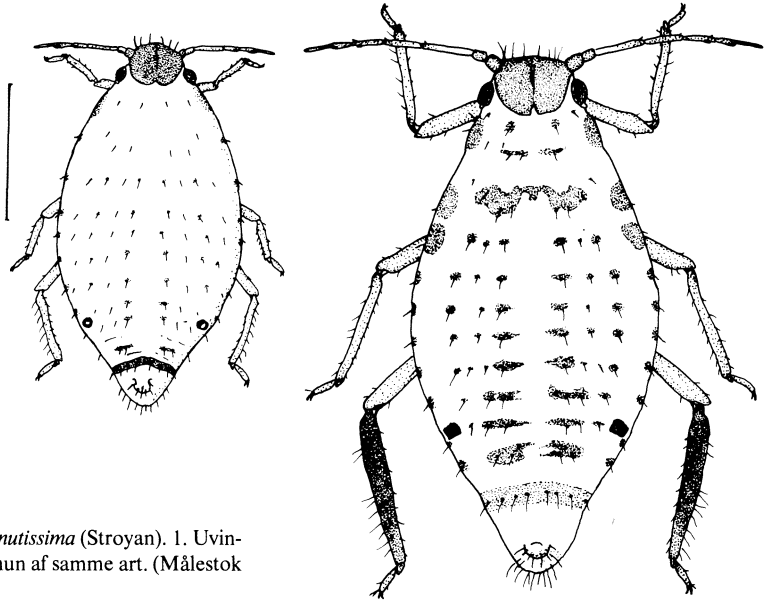
Den er holocyklisk med *Spiraea* (*vanhouttei*, *arguta*) som eneste værtplante og forekommer i tætte kolonier i skudspidser. Den synes ikke at være almindelig i Danmark, hvor jeg kun har set den i den meget varme sommer i 1976.

Aphis (Protaphis) striata Hille Ris Lambers, 1967 (187b)
Italien, Polen, Rumænien og Danmark.

NWJ: Hansted Reservatet, *Hypochoeris* sp. (*glabra* eller *radicata*), 4.viii.81.

Kolonier af denne sjældne bladlusart, som er bleget blågrøn med sorte tværbånd og pletter, fandtes på den øverste del af pæleroden og på undersiden af sanddækkede dele af rosettestillede blade af kongepen i klitterræn. Den er beskrevet af Hille Ris Lambers (1967) fra Italien, hvor den også blev fundet på kongepen (*Hypochoeris* sp., sandsynligvis *glabra*), men den er angivet fra *Leontodon hispidum* i Rumænien (Holman & Pintera, 1981). De danske uvingede jomfruhunner er større end typeeksemplarerne, hvilket kan forklare nogle morfologiske forskelle, f. eks. en i forhold til antennesegment III lidt længere processus terminalis, lejlighedsvis forekomst af et sekundært rhinarium på antenneselement V og gennemsnitligt færre cauda-hår. De afgørende specielle kendetegn er imidlertid til stede, nemlig ejendommeligt blomkålsignende marginaltuberkler og en i forhold til andre *Protaphis*-arter lang processus terminalis.

Brachycaudus (Acaudus) linariae Stroyan, 1950 (122a)
Vest-, Nord- og Østeuropa, bl. a. Sverige.

Figs. 1-2. *Callipterinella minutissima* (Stroyan). 1. Uvinget vivipar hun. 2. Ovipar hun af samme art. (Målestok 0,5 mm).

WJ: Faster ved Skjern, torskemund (*Linaria vulgaris*), 19.vii.79.

Den lever på underjordiske dele af torskemund i sandjord.

Callipterinella minutissima (Stroyan, 1953) (264a)
England, Tyskland, Czechoslovakiet, Portugal, Sverige og Danmark.

NWJ: Skive, dunbirk (*Betula pubescens*), 12.x.75, 4.xi.77, 31.vii.78.

Arten er kun fundet få steder i de nævnte lande, i Danmark kun på ét træ, og fortrinsvis om efteråret. De forholdsvis store, mørkegrønne eller rødbrune ovipare hunner kan visse år optræde i ret stort antal på det nævnte træ i oktober-november.

Cryptaphis poae (Hardy, 1850) (36a)
Europa, bl. a. Norge.

NWJ: Bagsø nord for Nors Sø, Thy, ketsjng i vegetationen ved bredden, 8.ix.79.

Arten lever på forskellige græsser (*Festuca ovina*, *Holcus mollis*, *Poa trivialis*).

Cryptomyzus alboapicalis (Theobald, 1916) (69a)
Europa, bl. a. Norge og Sverige, Nordasien.

SJ: Vranglandgård nord for Ulkebøl, Als, døvnælde (*Lamium album*), 8.vii.79.

Den lever uden værtskifte på *Lamium album* og *Ballota nigra*.

Dysaphis lappae subsp. *cirsii* (Börner, 1950) (128a)
Europa, bl. a. Sverige.

NEZ: Højbakkegård, Tåstrup, tidsel (*Cirsium*), ix.80, J. Jørgensen leg., H. L. G. Stroyan det.

Den er holocyklisk med agertidsel (*Cirsium arvense*) som eneste værtplante. Her lever den på rødderne og de nedre dele af stængelen.

Euceraphis betulae (Koch, 1855) (261a)
Europa, Nordamerika.

Almindelig i alle dele af landet.

De fleste tidligere meddelte fund af *E. punctipennis* (Zett.) fra vortebirk (*Betula verrucosa*) (Heie, 1970a, nr. 262) hører til denne art. Blackman (1976, 1977) påviste, at de bladlus, som man hidtil har samlet under navnet *E. punctipennis*, i virkeligheden tilhører to arter med forskellige kromosomtallet og hver sin værtplante. *E. punctipennis* lever fortrinsvis på dunbirk (*Betula pubescens*) og *E. betulae* fortrinsvis på vortebirk. Små morfologiske forskelle mellem de to arter er også fundet. Begge er vidt udbredte og særdeles almindelige i Danmark.

Macrosiphoniella dimidiata Börner, 1942 (1a)
Europa.

NEJ: Blokhus, markbynke (*Artemisia campestris*),
17.vii.76.

Markbynke er artens eneste værtplante.

Pemphigus populi Courcelet, 1879 (315a)
Europa, bl. a. Sverige, Nord- og Sydvest-Asien.

EJ: Krakær ved Femmøller, Mols, i galle på poppel,
14.vii.75, H. Philipsen leg.

Arten er værtskiftende mellem popler af *Populus nigra*-gruppen (som primærværter) og ærteblomstrede (*Melilotus*, *Lathyrus*, *Medicago*) (som sekundærværter). Gallen på poppel er aflangt kugleformet og sidder på overgangen mellem bladstilk og bladplade.

*Pleotrichophorus deviatu*s F. P. Müller, 1972 (72b)
Tyskland, Polen, Tjecoslovakiet, Danmark.

EJ: Himmelbjerget, håret høgeurt (*Hieracium pilosella*),
28.viii.64.

Arten lever på forskellige arter af høgeurt (*Hieracium atratum*, *aurantiacum*, *pilosella*, *piloseloides*, *sabaudum*) (Müller, 1972, 1975). Det danske fund består kun af én uvinget hun, som jeg i 1960'erne måtte opgive at bestemme, da arten dengang endnu var ubeskrevet. Det pågældende eksemplar afviger fra de 32 uvingede hunner, som ligger til grund for Müller's originalbeskrivelse, ved at processus terminalis er 8,2 × basisdelen af antennesegment VI (originalbeskrivelsen: 6,7–7,8). Snabelens yderste segment er ikke

stiletformet som hos flertallet af *Pleotrichophorus*-arterne (deraf navnet *deviatu*s = afvigende) i overensstemmelse med, at stiletformen er en tilpasning til sugning på værtplanter inden for gruppen Anthemideae, og *Hieracium* hører til en anden gruppe af kurvplanterne, de tungeblomstrede (Liguliflorae).

Pleotrichophorus persimilis Börner, 1950 (74a)
Europa, bl. a. Sverige, Vestasien.

NEJ: Blokhus, markbynke (*Artemisia campestris*),
17.vii.76.

Arten er holocyklisk, med markbynke som eneste værtplante, og synes at være sjælden.

Sipha littoralis Walker, 1848) (253a)
England, Holland, Nordvesttyskland, Sverige, Danmark.

SJ: Højer Sluse, vadegræs (*Spartina*), 31.viii.78.

Dyrene lever på *Spartina*, specielt inde i bladske-
derne, og kan tåle overskylning af saltvand.

Sipha (Rungisia) maydis Passerini, 1860 (255a)
Europa, bl. a. Sverige, Norge og Finland, Asien, Afrika.

NEJ: Hune, Vendsyssel, røllike (*Achillea millefolium*),
16.vii.73.

Arten lever på mange forskellige græsser. Det danske fund blev gjort på en ikke-værtplante, hvortil dyrene må være kommet fra græs ved siden af.

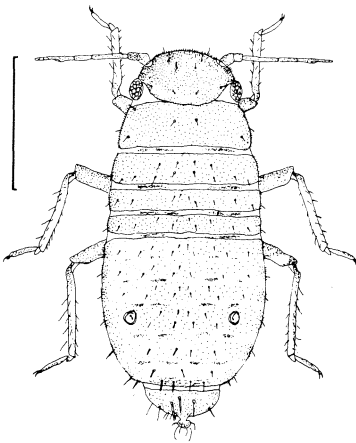

Fig. 3. *Sipha littoralis* (Wlk.). Uvinget vivipar hun. (Målestok 0,5 mm).

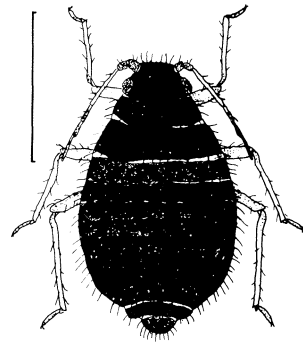

Fig. 4. *Sipha (Rungisia) maydis* Pass. Uvinget vivipar hun. (Målestok 1 mm).

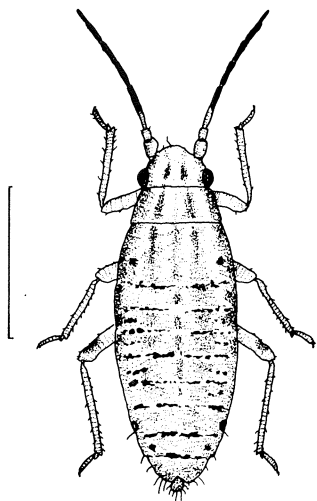

Fig. 5. *Subsalsusaphis rossneri* (Börner). Uvinget vivipar hun. (Målestok 1 mm).

Subsalsusaphis pallida (Hille Ris Lambers, 1939) (288a)

Holland, Østrig, Ungarn, Krim, Spanien, Sverige, Danmark.

NWJ: V. Vandet, Thy, *Carex* sp., 9.viii.79.

Den lever på star, specielt nikkende star (*Carex acuta* eller *gracilis*).

Subsalsusaphis rossneri (Börner, 1940) (288b)

England, Skotland, Tyskland, Polen, Sverige, Norge, Danmark.

WJ: Grovsø, Grærup, næbstar (*Carex rostrata*), 3.viii.78.

Den lever på forskellige arter af star.

Tuberculatus (Tuberculoides) borealis (Krzywicz, 1971) (277a)

England, Polen, Sverige, Danmark.

NEZ: Tåstrup, sugefælde, 5.vii.77, bestemt på Rothamsted Exp. Station, Harpenden (bestemmelse kontrolleret af forfatteren).

Arten lever på blade af eg, især stilkeg (*Quercus robur*).

Tuberculatus (Tuberculoides) neglectus (Krzywicz, 1966) (277b)

England, Holland, Polen, Østrig, Czechoslovakiet, Ungarn, Norge, Danmark.

EJ: Snabe-Igel Sø ved Vrads, vintereg (*Quercus petraea*), 12.vii.78.

Den lever på blade af eg, især vintereg.

Litteratur

Blackman, R. L., 1976: Cytogenetics of two species of *Euceraphis* (Homoptera, Aphididae). – Chromosoma, Berlin 56: 393–408.

– , 1977: The existence of two species of *Euceraphis* (Homoptera: Aphididae) on birch in Western Europe, and a key to European and North American species of the genus. – Systematic Entomology 2: 1–8.

– , Eastop, V. F. & Hills, M., 1977: Morphological and cytological separation of *Amphorophora* Buckton (Homoptera: Aphididae) feeding on European raspberry and blackberry (*Rubus* spp.). – Bull. ent. Res. 67: 285–296.

Heie, O. E., 1960–70: A list of Danish aphids. Parts 1–9. – Ent. Meddr 29 (1960): 193–211; 31 (1961): 77–96; 31 (1962): 205–224; 32 (1964): 341–357; 35 (1967): 125–141; 37 (1969a): 70–94; 37 (1969b): 373–385; 38 (1970a): 137–164; 38 (1970b): 197–214.

– , 1972: Nogle for Danmark nye bladlusarter (Homoptera: Aphidoidea). – Flora og Fauna 78: 93–96.

– , 1973: Tilføjelser til listen over danske bladlus (Homoptera, Aphidoidea). – Ent. Meddr 41: 177–187.

– , 1976: *Masonaphis lambersi* MacGill. og andre for Danmark nye bladlus (Homoptera, Aphidoidea). – Ibid. 44: 3–8.

– , 1980: The Aphidoidea (Hemiptera) of Fennoscandia and Denmark, I. General part. The families Mindaridae, Hormaphididae, Thelaxidae, Anoeciidae, and Pemphigidae. – Fauna ent. scand. 9: 1–236.

– , Philipsen, H. & Taylor, L. R., 1981: Synoptic monitoring for migrant insect pests in Great Britain and Western Europe II. The species of alate aphids sampled at 12.2 m by Rothamsted Insect Survey suction trap at Tåstrup, Denmark, between 1971 and 1976. – Rothamsted Report for 1980, Part 2: 105–114.

Hille Ris Lambers, D., 1967: New and little known members of the aphid fauna of Italy (Homoptera, Aphididae). – Boll. Zool. agr. Bachic. s. II 8 (1966–67): 1–32.

Holman, J. & Pintera, A., 1981: Übersicht der Blattläuse (Homoptera, Aphidoidea) der Rumänischen Sozialistischen Republik. – Studie CSAV Nr. 15/1981: 1–125.

Müller, F. P., 1972: Eine neue, auf *Hieracium* lebende Art von *Pleotrichophorus* Börner (Homoptera, Aphididae). – Ann. Zool., Warszawa 29: 349–359.

– , 1975: Weitere Ergänzungen und ökologische Untersuchungen zur Blattlausfauna von Mitteleuropa mit Beschreibungen bisher nicht bekannter Morphen. – Faun. Abh. Mus. Tierk. Dresden 5: 265–287.

Prior, R. N. B. & Stroyan, H. L. G., 1977: A new species of *Aphis* from *Potentilla palustris*, with a discussion of related species. Systematic Entomology 2: 245–254.